

KOMMENTIT VALTIOVARAINMINISTERIÖLLE PARLAMENTAARISEN TYÖRYHMÄN VÄLIRAPORTTIIN TULEVAISUUDEN KUNNASTA SEKÄ

ASiantuntijaryhmän muistioon SOTE- ja maakuntauudistuksen vaikutuksista kuntiin

Taustatiedot / Bakgrundsuppgifter:

1. Organisaatio / Organisation

Vantaan kaupunki

2. Kuntakokoluokka / Kommunstorlek

yli / över 100000 as. / inv.

3. Miten kyselyn vastaus on valmisteltu kunnassanne? / Hur har svaren beretts i er kommun?

Vastaukset on valmisteltu kaupunginjohtajan johdolla. Vastaajana on kaupunginhallitus.

4. Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot / Ansvarspersonens kontaktinformation

Nimi / Namn: Kari Nenonen

Nimike / Titel: kaupunginjohtaja

**Tulevaisuuden kuntiin vaikuttavat muutosvoimat /
Förändringskrafterna som påverkar framtidens kommuner**

Parlamentaarinen työryhmä määritteli väliraportissaan keskeiset kuntiin ja niiden tulevaisuuteen vaikuttavat muutosvoimat. / Den parlamentariska arbetsgruppens slutrapport räknar upp de viktigaste förändringskrafter som påverkar kommunerna och deras framtid.

5. Näkemykseenne ja kommenttinne väliraportissa esitetyistä, kuntiin vaikuttavista muutosvoimista / Era åsikter om och kommentarer till förändringskrafterna som nämns i mellanrapporten

Vastaus:

Toimintaympäristön muutosten seuraaminen ja analysointi kuuluvat osaksi strategista johtamista. Vantaalla strategiaprosessi on jo nyt perustunut muutosvoimien ja erilaisten skenaarioiden kartoittamiseen. Muutosvoimat on tunnistettu Vantaalla kaupunginhallituksen ja kaupungin johtoryhmän yhteistyönä viimeksi loppuvuodesta 2015. Kartoitettuja muutosvoimia on tarkoitus seurata säännöllisesti ja ne ovat tulevan valtuustokauden strategian laadinnan taustalla.

Vantaalla kartoitetut keskeiset muutosvoimat ovat:

- Väestömuutokset (ikäihmiset, maahanmuuttajat ja nopeat, ennakoimattomat muutokset)
- Kasvava kilpailu suhteessa muihin toimijoihin
- Metropolisatio – kasvava kaupunki
- Yhteiskunnan haavoittuvuus
- Maakuntaudistus ja uusi kunta
- Heikko talouskasvu
- Kuntalainen käyttäjästä toimijaksi – kuntalaisten vaikutusvalta kasvaa
- Digitalisaatio ja sähköiset palvelut

Näiden muutosvoimien keskellä paine täysin uudentyyppiseen johtamiseen kasvaa ja se on myös huomioitava tulevaisuuden kuntaan valmistauduttaessa.

Parlamentaarisen työryhmän väliraportissa esitellyt muutosvoimat ovat monipuolisia ja osuvia ja voivat tukea kuntia omien muutosvoimien kartoittamisessa. Kukin kunta joutuu kuitenkin katsomaan tulevaisuutta omista lähtökohdistaan ja kartoittamaan omat muutosvoimansa.

Tulevaisuuden kunnan skenaariot ja visiot / Scenarierna och visionerna för framtidens kommun

Parlamentarisen työryhmän väliraportissa esitetään neljä vaihtoehtoista tulevaisuuden kunnan skenaariota ja näille visiot. / I den parlamentariska arbetsgruppens mellanrapport presenteras fyra alternativa scenarier om framtidens kommuner och visioner för dem.

6. Näkemyksenne ja kommenttinne väliraportissa esitetyistä tulevaisuuden kunnan skenaarioista ja visioista / Era åsikter och kommentarer om scenarierna och visionerna i mellanrapporten

Vastaus:

Raportissa on esitetty neljä skenaariota tulevaisuuden kunnasta. Niitä kutsutaan nimillä ”innostava elinvoimakunta”, ”ratkaisut etsivä kunta”, ”laiska kunta” sekä ”lannistunut kunta”. Näistä kaksi ensimmäistä on raportin mukaan toivottavia tulevaisuuskuvia ja kaksi jälkimmäistä ei toivottavia skenaarioita, joissa kunnan uudistumiskyky on heikentynyt ja kunnat ovat kääntyneet sisäänpäin eivätkä syystä tai toisesta kykene yhteistyöhön muiden toimijoiden ja verkostojen kanssa.

Raportin skenaariomalli jää kovin suppeaksi. Kukaan tuskin tavoittelee laiskaa tai lannistunutta kuntaa. Ne voivat toki toimia niin sanottuina varoittavina esimerkkeinä ja siten saada kunnissa aikaan keskustelua siitä, miten tuollaiset uhkakuvat voisi välttää. Hyödyllisempää kuntien strategiatyön kannalta olisi kuitenkin ollut kertoa uhkakuvat erikseen ja laatia neljä erilaista positiivista skenaariota, joihin kunnat voivat omia strategisia valintojaan ja visioitaan peilata.

7. Näkemyksenne siitä, mitkä ovat eri skenaarioiden vaikutukset oman kuntaryhmänne/edustamanne tahon näkökulmasta / Er åsikt om de olika scenariernas inverkan ur den egna kommungruppens perspektiv/den parts perspektiv som ni representerar

Vastaus:

Vantaa on jo nyt innostava elinvoimakunta. Skenaariot olisivat voineet olla kunnianhimoisempia. Ainakin Vantaan oma skenaario tulee joka tapauksessa olemaan kunnianhimoisempi.

**Näkemykset sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksista kuntiin /
Åsikterna om social- och hälsovårds- och landskapsreformens konsekvenser för kommunerna**

Kunnan elinvoima-, sivistys- ja hyvinvointirooli korostuvat maakuntien perustamisen myötä. Myös elinympäristörooli, kehittäjä- ja kumppanuusrooli sekä osallisuus- ja yhteisörooli vahvistuvat. / Kommunens livskrafts-, bildnings- och välfärdsroll framhävs i och med grundandet av de nya landskapen. Levnadsmiljörollen, utvecklar- och partnerskapsrollen samt delaktighets- och gemenskaplighetsrollen förstärks också.

Mitkä kunnan tehtävistä ovat mielestänne oleellisia näiden roolien toteuttamisen näkökulmasta? / Vilka av kommunernas uppgifter är enligt er åsikt väsentliga för genomförandet av dessa roller?

- a) elinvoima / livskraftsrollen
- b) sivistysrooli / bildningsrollen
- c) hyvinvointirooli / välfärdsrollen
- d) elinympäristörooli / levnadsmiljörollen
- e) kehittäjä- ja kumppanuusrooli / utvecklar- och partnerskapsrollen
- f) osallisuus- ja yhteisörooli / delaktighets- och gemenskaplighetsrollen

Vastaus:

Kaikki edellä mainitut tehtävät ovat oleellisia.

9 a. Näkemyksenne siitä, miten sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa oman kuntasi/edustamanne tahon rooliin? / Er åsikt om hur social- och hälsovårds- och landskapsreformen påverkar den egna kommunens/den parts roll som ni representerar?

Vastaus:

Kunnilla on monenlaisia rooleja ja katsantokannasta riippuen roolin sisältö ja tärkeys vaihtelee. Vantaan kaupunki on esimerkiksi palveluiden tuottaja ja järjestäjä, kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjä, elinvoiman mahdollistaja, erilaisen osallisuuden ylläpitäjä, elinympäristön rakentaja, yhteisöllisyyden mahdollistaja, vakaan talouden ylläpitäjä, koko maan kansantalouden edistäjä, kuntalaisten edunvalvoja sekä kumppani ja yhdessä tekijä.

Asiantuntijaryhmän muistiossa todetaan, että jatkossa kunnat voivat saada laajemmat mahdollisuudet erilaisten roolien ja niihin kytkeytyvien tehtävien mahdollistamiseen ja että kuntien keskinäiset roolit voivat erilaistua. Todellisuudessa kunnat ovat jo nyt voineet ottaa omista lähtökohdistaan riippuen erilaisia rooleja ja siten kunnat ovat jo nyt erilaistuneet. Toki voidaan sanoa, että kun yksi tehtäväkokonaisuus tai rooli poistuu, korostuvat muut tehtävät ja roolit.

Mikäli tuleva maakunta ja sen valtuusto ja muut maakunnan osallistamisen keinot koetaan liian etäisiksi, kuntien valtuustojen ja kuntien muiden osallisuuden kanavien merkitys voi hyvinkin jatkossa korostua.

Uudistus vaikuttaa olennaisesti kaupungin hallintoon, talouteen ja henkilöstöön. Karkeasti ottaen uudistus tarkoittaa Vantaalle toiminnan ja rahoituksen volyymien puoliintumista, mikä tarkoittaa kaupungin suureen lainakantaan liittyvän korkoriskin suhteellisen merkityksen kasvua. Esitetyt muutokset kuntien rahoitukseen tarkoittavat Vantaalle valtionosuuksien osuuden kasvua ja näin ollen kaupungin riippuvaisuuden kasvua valtion päätöksistä. Vastikkeettomat omaisuuden siirrot sekä valtionosuusjärjestelmä, joka ei ota huomioon pääkaupunkiseudun jatkuvan, voimakkaan kasvun rahoittamista, ovat riskejä kaupungin kannalta. Muutos vaikuttaa kaupungin talouden sopeuttamisvaraan ja kykyyn rahoittaa vapaaehtoisia palveluja.

9 b. Näkemyksenne siitä, miten sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa oman kuntasi/edustamanne tahon tehtäviin? /Er åsikt om hur social- och hälsovårds- och landskapsreformen påverkar den egna kommunens/den parts uppgifter som ni representerar?

Vastaus:

Vaikutus on historiallisestikin katsottuna erittäin merkittävä. Yhden toimialan siirtyminen kokonaan maakunnalle, joidenkin tehtävä- ja palvelukokonaisuuksien irrottaminen kunnasta joko maakuntaan tai erillisratkaisuuksiin, tukipalveluiden henkilöstön osittainen siirtyminen sekä uuden toimijakumppanin ja edunvalvonnan kohteen perustaminen ovat näitä uudistuksen vaikutuksia. Mikäli yhdyspintoja ei saada kuntoon ja tiedonvälitystä ei saada joustavaksi, vaikeutuu kunnissa niiden tehtävien toteuttaminen, jotka kytkeytyvät läheisesti maakunnan tehtäviin.

Uudistuksen toteutuminen esitettyssä muodossaan tarkoittaa karkeasti ottaen toiminnan ja rahoituksen volyymien puoliintumista siirtyvien toimintojen osalta. Lisäksi siirtymävaiheen jälkeen tarkasteluun tulee sote-kiinteistöt ja niiden hallintaan kohdistuvat resurssit. Oma kokonaisuutensa ovat myös yhtiömuotoiset tukipalvelut, kuten esimerkiksi Vantaalla lähes 1000 hengen ateriat-, siivous- ja kiinteistöpalveluyhtiö Vantti Oy, joka tuottaa ko. palvelut kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoihin.

Uudistuksen myötä tulee läpikäytäväksi ennemmin tai myöhemmin useita rajanvetoja: esimerkiksi mitä tarkoittaa hyvinvoinnin edistämistehtävä jatkossa kaupungissa, ja miten Vantaalla tärkeässä roolissa oleva kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö rahoitetaan jatkossa.

9 c. Näkemyksenne siitä, miten sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa oman kuntasi/edustamanne tahon toimintatapoihin? / Er åsikt om hur social- och hälsovårds- och landskapsreformen påverkar den egna kommunens/den parts handlingssätt som ni representerar?

Vastaus:

Uudistuksen toteutuessa kunnat joutuvat käymään läpi muun muassa organisaatio- ja päätöksentekorakenteensa, johtamismallinsa, tukipalveluidensa organisoinnin ja riittävyyden, tietojen saannin ja toimittamisen, tietojärjestelmien tarkoituksenmukaisuuden, tilojen optimaalisen käytön, myöntämiensä avustusten suhteen maakunnan mahdollisesti myöntämiin avustuksiin ja niin edelleen. Vielä on liian aikaista sanoa, että mitkä ovat ne konkreettiset vaikutukset näihin osa-alueisiin.

Maakunnan ei pitäisi olla hierarkisessa suhteessa kuntiin, vaan näiden toimijoiden kesken tulee rakentaa sujuva ja tasaveroinen yhteistyömalli.

Näkemykset reformin jatkovalmistelusta ja tarvittavista toimenpiteistä / Åsikterna om den fortsatta beredningen och om nödvändiga åtgärder

Parlamentarisen työryhmän tulee kartoittaa tarvittavat lainsäädäntömuutokset muun muassa kuntalain osalta sekä pitkän aikavälin kuntapolitiikan muutostarpeet. /

Den parlamentariska arbetsgruppen ska kartlägga nödvändiga lagstiftningsändringar bland annat för kommunallagens del, liksom även behoven av att ändra på kommunpolicyn på längre sikt.

10 a. Jotta kunnat voivat uudistaa omaa rooliaan, millaisia muutoksia mielestänne tulisi toteuttaa kuntalain osalta? / Hur borde kommunallagen förändras för att kommunerna ska kunna förnya sin egen roll?

Vastaus:

Kuntalaki uudistettiin monelta osin vuonna 2015. Luonteeltaan mahdollistava laki on siten verrattain ajantasainen, eikä akuuttia muutostarvetta ole. Kuntalain osalta tulisi odottaa, että nähdään, miten sote- ja maakuntauudistus etenee ja miten uudistus mahdollisesti käytännössä toimii ennen kuin kuntalakia lähdetään jälleen uudistamaan. Vasta sitten pystytään paremmin arvioimaan todelliset muutostarpeet.

10 b. Jotta kunnat voivat uudistaa omaa rooliaan, millaisia muutoksia mielestänne tulisi toteuttaa muun kuntia koskevan lainsäädännön osalta? / Hur borde den övriga lagstiftningen som gäller kommunerna förändras för att kommunerna ska kunna förnya sin egen roll?

Vastaus:

Kuten kuntalain osalta, tulisi muunkin kuntia koskevan lainsäädännön osalta odottaa, että nähdään, miten sote- ja maakuntauudistus etenee ja miten uudistus mahdollisesti käytännössä toimii ennen kuin kuntalakia lähdetään jälleen uudistamaan. Vasta sitten pystytään paremmin arvioimaan todelliset muutostarpeet.

10 c. Jotta kunnat voivat uudistaa omaa rooliaan, millaisia muutoksia mielestänne tulisi toteuttaa kuntapolitiikan osalta? / Hur borde kommunpolicyn förändras för att kommunerna ska kunna förnya sin egen roll?

Vastaus:

Kuntien vakaa rahoitusasema on turvattava, itsehallintoa kunnioitettava ja kuntien erilaistuminen hyväksyttävä. Suurten kaupunkien asema elinvoiman, talouskasvun ja työllisyyden vetureina on tunnustettava ja sitä on tuettava. Pääkaupunkiseudun muusta Suomesta poikkeavat vahvuudet ja haasteet on entistä paremmin tunnustettava.

**Lausunnonantajan esille ottamat muut kysymykset ja asiat /
Andra frågor och ärenden som svararna tagit fram**

-